

ULUSLARARASI BEŞERİ VE SOSYAL BİLİMLER İNCELEME DERGİSİ (UBSBİD)

INTERNATIONAL HUMANITES AND SOCIAL SCIENCE REVIEW (IHSSR)

Volume: 5 Issue: 1 Year: 2021

KOVID-19'UN MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ MESLEKİ FAALİYETLERİNE ETKİSİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK AMPİRİK ÇALIŞMA

Mikail EROL*

Hanifi AYBOĞA**

MAKALE BİLGİSİ

ÖZ

Makale Tarihiçesi:
Başvuru: 12.06.2021

Revizyon : 14.06.2021

Kabul : 14.06.2021

Orcid Numarası:
0000-0002-2330-3958
0000-0002-2699-8070

Anahtar Kelimeler: Covid-19 muhasebe
mesleği/muhasebe meslek elemanları,
ampirik bir çalışma.

Covid-19 . koronavirüs salgını tüm dünyaya yayılmış ve ülke ekonomileri bu salgından önemli derecede etkilenmiştir. Tüm Dünya da olduğu gibi ,Ülkemizde de hem pazar ekonomisini hem de sokak ekonomisi etkilemiştir. Bu araştırmanın amacı, Covid-19'un muhasebe meslek elemanlarının mesleki faaliyetlerine etkisinin belirlenmesine yönelik olarak tarafımızca ampirik bir çalışma yapılmıştır. Çalışmada yüz yüze anket yöntemi kullanılmış anket İstanbul ili Bahçelievler, Şirinevler, Yenibosna ve Gaziosmanpaşa ilçelerinde meslek elemanları ile iletişim kurularak yapılmıştır.

AN EMPIRICAL STUDY TO DETERMINE THE EFFECTS OF COVID 19 ON THE PROFESSIONAL ACTIVITIES OF ACCOUNTING PROFESSIONALS

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Article History:
Received: 12.06.2021

Revised : 14.06.2021

Accepted : 14.06.2021

Orcid Number:
0000-0002-2330-3958
0000-0002-2699-8070

Keywords: Covid-19 accounting
profession / accounting
professionals, empirical study.

Covid-19, which was announced to the world, spread all over the world and the economies of the countries were significantly affected by this epidemic. Also, both the market economy and the street economy have been affected in our country since the beginning of the pandemic period.

The purpose of this research is to determine the professional activities of the accounting professionals of Covid-19 through an empirical study. Face-to-face questionnaire method was used which was conducted on professionals in Bahçelievler, Şirinevler, Yenibosna and Gaziosmanpaşa districts of Istanbul.

* Prof. Dr. Mikail Erol. İstanbul Esenyurt Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksek Okulu Müdürü, mikailerol@esenyurt.edu.tr

** Prof. Dr. Mehmet Hanifi Ayboğa, Marmara Üniversitesi , Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu, hanifiayboga@gmail.com.tr
Research Article/ Araştırma Makalesi

Cite As/ Alıntı: Erol M., Ayboğa H. (2021), " Kovid-19'un Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Faaliyetlerine Etkisinin Belirlenmesine Yönelik Ampirik Çalışma", Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi , 5 (1), 1-12.

1- GİRİŞ

Ekonomik ve teknolojik gelişmenin sınırsız olduğu Dünyamız da hızla artan globalleşme eğilimi, ülkelerin coğrafi sınırlarını kaldırarak bir çok değer uluslararası düzeyde paylaşımını sağlamıştır. Dünyada hızla devam eden globalleşme eğilimi Ülkemizi de doğrudan etkilemiştir. Bu bağlamda işletmelerimiz yurt dışında faaliyet göstermekte ve yabancı işletmelerde ülkemizde faaliyet göstermektedirler.

Globalleşme sürecinde Ülkemizde gerek ulusal düzeyde gerekse uluslararası düzeyde ortak muhasebe diline ihtiyaç olduğu tartışmasızdır. Bu ortak dil Uluslararası muhasebe standartları nın çevirisi niteliğinde olan Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarıdır. Bu bağlamda muhasebe mesleği ve meslek mensupları , globalleşme sürecinde ekonomik, sosyal, finansal ve bilgi teknolojisi alanlarında yaşanan değişimlerle birlikte önem kazanmaya başlamış ve yasal statüsü ile toplum ve ticaret hayatı içinde etkili bir düzeye ulaşmıştır.

Diğer mesleklerde olduğu gibi, muhasebe mesleğinde de değer yargularında çelişkiye düşme, kurallarda ve kararlarda anlaşamama ve mesleki problemler görülmektedir. Fakat bu sorunlara rağmen, muhasebe meslek mensubu doğruyu söyleme, dürüst ve tutarlı olmak zorundadır. Çünkü , işletmeler ekonomik hayatı oluşturan en küçük iktisadi birimlerdir. Ekonomik hayatın başarısı, dürüstlüğü, toplumun ve bireyin ekonomik refahını etkilemektedir. Her işletmenin finansal nitelikteki işlemleri muhasebe tarafından kayıt edilerek izlenmektedir. İşletme ile ilgili taraflar; karar alma sürecinde muhasebe bilgi sisteminin ürettiği finansal bilgilere ihtiyaç duymaktadır. Bu finansal bilgilerin işletmenin gerçek finansal durumunu ve faaliyet sonucunu göstermesi gerekmektedir.

Muhasebe mesleği ile ilgili meslek odaları ve meslek birliği ve meslek mensupları sorumluluklarının bilinciyle hareket etmektedirler.

2- GLOBALLEŞME SÜRECİ VE MUHASEBE MESLEĞİ

Globalleşme eğilimleri çerçevesinde sınırların ortadan kalkması nedeniyle, işletmeler uluslararası nitelik kazanarak uluslararası düzeyde ekonomik faaliyetler gerçekleştirmektedirler. "Böylece işletmeler yeni ekonomik fırsatlarla karşılaşmışlardır. Örneğin; yeni pazarlara girmek, finans kaynaklarında çeşitlilik, ekonomik sinerji gibi. Bu fırsatları değerlendirmek ancak işletmelerin uluslararası nitelik kazanmalarıyla mümkün olmaktadır. İşletmelerin uluslararası nitelik kazanmaları doğrultusunda dünyanın belli başlı borsaları da (NewYork, Londra, Hong Kong) uluslararası nitelik kazanmışlar ve uluslararası finans hareketlerinin merkezi durumuna gelmişlerdir".

Ülke ekonomilerinin dünya ekonomisi ile birleşmesi, ulusal rekabetin yerini global rekabetin almasına neden olmuştur. "Böylece, siyasi ve ekonomik sınırları ortadan kaldıran , şeffaflığı arttıracak; insan, mal, hizmet, yetenek ve düşünceler bütünü için tek bir homojen pazar oluşturan globalleşme olgusu, günümüz işletmelerini kırıci bir rekabet ortamına sürüklemiştir (Ergun,1999:28).

Sanayi toplumunun, bilgi toplumuna dönüşümü çok köklü değişim ve dönüşümleri de beraberinde taşımaktadır.

Ekonomik hayatın içinde yer alan muhasebe mesleğinin ve mensuplarının da bu değişim ve dönüşümlerden etkilenmemesi mümkün değildir. Bilgi toplumu kendine özgü bir ekonomik gelişme dönemi yaratmaktadır. Bu ekonomik değişimin en önemli özelliği global düzeyde olmasıdır. Globalleşme ekonomik yaşamın anonimleşmesi, bir diğer ifadeyle uluslararası nitelik kazanmasıdır. Bu değişimin sonucu, Dünya muhasebe anlayışında ve uygulamada birlik ve beraberliğe doğru hızlı bir gelişme sürecine tanık olmaktadır.

Muhasebe, gelişen ve değişen kapsam ve niteliklerine uygun bir şekilde çağın işletmecilik anlayışı ile ekonomik ve sosyal gerçeklerine uygun bilgi üretimin gerçekleştirirken, muhasebe teorisi ve uygulaması yanında hukuk, ekonomi, maliye, finans, teknoloji gibi alanlarda bilgi sahibi olan uzman kişilerle de iletişim kurmaktadır". Muhasebe bu yönüyle karmaşık bir bilgi yapısını gerektiren meslek olma özelliği sergilemektedir (Marşap, 1996:119).

Ekonomik gelişmeler sonucunda işletme yöneticileri, işletme ile ilgili finansal bilgilerin çözümlenerek, bir rapor hazırlanmasını ve bu raporların sistematik şekilde kendilerine sunulmasını istemişlerdir. Bu

faaliyetler sonucunda muhasebe sadece kayıt tutma yöntemi olarak değil, işletme faaliyetlerini analiz eden sistem haline gelmiştir. Muhasebe kayıt sistemleri geçmişte de hayatın her alanında kullanılmıştır. Uygarlık tarihi içerisinde insanların hesaplayabilme ihtiyaçlarından servetin takibine, devlet yönetiminden vergilendirmeye, ticari hacmin genişlemesiyle beraber bilgi kullanıcılarına fayda sağlayan bir sistem olan muhasebe , globalleşmeyle birlikte rekabetin arttığı günümüzde işletmelerin spesifik bir raporlama ve analiz sistemi haline dönüşmüştür (Balci,2021:228)

Finansal tabloların kullanıcıları işletmenin paydaşlarıdır diğer bir ifade ile işletme ile ilgili taraflardır.. Bu kullanıcılardan biri de potansiyel yatırımcılar ve kredi verenlerdir. “Bunlar ekonomik yatırım kararlarını işletmenin finansal tablolarını ve diğer ekonomik faktörleri dikkate alarak verirler. Ulusal ve uluslararası düzeydeki farklı muhasebe uygulamaları nedeniyle işletmelerin finansal tabloları karşılaştırılabilir özelliğin kaybederler. Bu nedenle yatırımcıların karar verme sürecinde ihtiyaç duydukları bilgilere sahip olamamaları nedeniyle yatırım kararı ertelenir veya iptal edilebilir.

Finansal raporlama ile ilgili sermaye piyasalarında geçerli mevcut yasal düzenlemeler , uluslararası düzeyde iş yapmanın gerçeklerini ve gereksinimlerini tam olarak yansıtmamaktadır. Piyasalar günümüzde artık globaldir ve birbirlerinden bağımsız düşünülemez. Sınır ötesi ticaret ve yatırım faaliyeti günlük gerçeklerdir. Finansal bilgi artık eskisine kıyasla son derece yaygın olarak paylaşılmaktadır. Borsaya kayıtlı şirketler verilerini internet sitelerinde yayınlamaktadır. Günümüzde yatırımcılar yatırım kararlarını verebilmek için bu bilgilere online olarak ulaşabilmekte ve bunları analiz edebilmektedirler. Ancak genellikle işletmeler, buldukları ülkenin yasal mevzuatına uymak zorunda oldukları için temel finansal veriler, geçerli uluslararası kıyaslamalarda doğrudan kullanılamamaktadır (Başaran, 2001: 156).

Farklı finansal raporlama ilke ve kurallarının ve uygulamalarının varlığı ulusal ve uluslararası düzeyde sorunlar yaratmaktadır. Sorunlar nedeniyle çözüm sağlamak için önce ulusal düzeyde muhasebe alanında standardizasyon ihtiyacı gündeme gelmiştir. Daha sonra ise globalleşme eğilimleri ışığında ekonomik faaliyetlerin artması ve işletmelerin uluslararası nitelik kazanması, muhasebe alanında da uluslararası düzeyde standardizasyon sağlanmasını gerektirmiştir.

Dolayısıyla, globalleşmenin muhasebeye en önemli etkisi Uluslararası Muhasebe Standartlarının oluşturulması gereğinin ortaya çıkmasında olmuştur. Ortak muhasebe standartlarının kullanımı, finansal tablo hazırlayıcıları ve kullanıcıları için ortak bir muhasebe dili kullanımı dolayısıyla büyük kolaylık sağlamış, farklı standartlar kullanarak birden fazla finansal tablo hazırlama gereğini ortadan kaldırarak maliyetlerini de düşürmüştür ve zaman tasarrufu sağlamıştır”.

Globalleşme sürecinde, Avrupa Birliği üyesi olan ülkeler başta olmak üzere Türkiye dâhil pek çok ülke 2005 yılından itibaren Uluslararası Muhasebe Standartlarına uyum konusunda gerekli düzenlemeleri yapmıştır (Akışık, 2005, s.10).

Finansal yapı içerisinde önemli bir yere sahip olan ve adeta ülkelerin finansal kalbi şeklinde çalışan muhasebe “meslek mensuplarının mesleğe bağlılık ve sadakatleri diğer mesleki örgütlerde olduğu gibi hayati öneme sahiptir.

Özel sektör ile devlet arasında mali işlerin yürütülmesinde görevlerini icra eden meslek mensupları görevleri itibariyle bir yandan devletin mali memurluğunu yerine getirmekte ve bir yandan da yaptığı tahsilat işlemleri noktasında özel sektörün içinde ki devletin mali temsilciliğini yapmaktadır. Ancak bu görevi yerine getirirken örgütsel açıdan bazı zorluklarla karşılaşmakta ve bu zorluklar bazen onların örgütsel bağlılık düzeylerini düşürebilmektedir”. Meslek mensuplarının yaşadıkları zorlukların ve örgütsel bağlılık düzeylerindeki farklılıkların kuşkusuz birçok nedeni vardır (Köseoğlu,2020:108).

Dünya da, geleneksel muhasebe yazılımlarının ilk kullanıma girdiği dönemlerde, muhasebe bilgi sisteminin en zahmetli fonksiyonlarından biri olan kaydetme fonksiyonunun bilgisayar aracılığıyla yapılabilmesi devrim niteliğinde bir dönüşüm olmuştur. Elle tutulan defterlerden bilgisayar aracılığıyla tutulan ve yazıcılardan bastırılabilen defterlere geçiş büyük bir zaman ve emek tasarrufu sağlamıştır. Muhasebe uygulamaları, günümüzün gelişen teknolojileri ile beraber büyük bir dönüşüm sürecine başlamış bulunmaktadır. Muhasebe bilgi sistemini etkileyebilecek günümüz teknolojileri; Kurumsal Kaynak Planlaması, Bulut Bişim Sistemleri, XBRL Teknolojisi, Blockchain ve Yapay Zeka kavramlarıdır.

Bu teknolojileri uygulayacak olanlar muhasebe meslek mensuplarıdır.

Muhasebe mesleği yapılan hata ve yanlışları kabul etmeyen bir meslek dalıdır. Tek bir yanlış maddi olarak büyük sorunlara yol açabilir. Bu nedenle mesleki faaliyette bulunurken oldukça dikkatli ve özenli davranmak gerekmektedir (Ertaş,2016:120).

Meslek mensupları sorumluluk sahibi kimselerdir. Bu sorumluluklarının farkında olan meslek mensupları , muhasebelerini yaptıkları işletmelere ait bağımsız bir şekilde şeffaf, dürüst ve tutarlı finansal bilgileri sunmaya çalışmaktadırlar. Tüm bu çalışmalarını sürdürürken iş ve sosyal yaşamları içerisinde çeşitli sorunlarla mücadele etmektedirler, Muhasebe mesleğinin niteliğinden dolayı stres unsurlarının varlığı, muhasebe meslek mensuplarında sıklıkla karşılaşılan ve mesleğin verimliliğini önemli ölçüde etkileyen bir durumdur. Muhasebe meslek mensuplarının taşıdığı sorumlulukların gerektirdiği yaptırımların ağırlığı, muhasebe mesleğinde stres olgusunun en önemli kaynağını oluşturmaktadır (Bekçi, 2006:39).

3- TÜRKİYE'DE MUHASEBE MESLEĞİ

Muhasebe mesleği, Ülkemizde kendi yasasına 32 yıl önce kavuşabilmiş olup hukuki dayanağı çok yeni olan bir meslektir.

. Günümüzde İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası'nın 43.250 adet üyesi ve İstanbul YMM Odası'nın 2.227 adet üyesi vardır. TÜRMOB' un ise üye sayısı 106.614 SMMM ve 4.790 adet YMM' dir.

31.12.2020 tarihi itibarıyla İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası'nın 9.080 adet , TÜRMOB' un ise 20.803 meslek stajyeri vardır.

Ülkemizde kamuoyunda muhasebe mesleğine yoğun bir ilgi vardır.

Fakat, bir mesleği kamuoyunda saygın ve etkin kılmak sadece yasa çıkarmakla mümkün olmamaktadır. "Bir mesleğin, kendi mensuplarının uyması gereken etik kuralları varsa ve bunlara uyulursa, o zaman mesleğin geleceğine güvenle bakabiliriz.

Meslek mensuplarının eğitimi ve mesleki etik kurallara uyulması, o mesleğin yerini kamuoyunda yükseltmektedir.

Muhasebe mesleği, bir uğraşının meslek olarak nitelenebilmesi için gerekli olan özelliklere sahiptir. Bir uğraşının meslek olarak kabul edilmesine yönelik olarak bir uğraşı;

- karmaşık ve sürekli gelişen bir bilgi yapısını içeriyorsa,
 - uygulamada karşılaşılan sorunların çözümünde mesleki yargı kullanılıyorsa,
 - kamu yararına hizmet edecek mesleki bir sorumluluk taşıyorsa,
- bir meslek olarak kabul edilmektedir.

Bu bağlamda, muhasebe mesleği bu özelliklerin tümünü taşımaktadır. Çünkü; muhasebe, işletme ile ilgili tüm kişi ve kuruluşlara ihtiyaç duydukları finansal nitelikli bilgileri üretip bunları finansal raporlar aracılığıyla ilgililere sunarken aynı zamanda ekonomik, sosyal ve teknolojik alanlardaki gelişmelerin etkisiyle de ürettiği bilgilerin kapsamını genişletmekte" ve niteliklerini değiştirmektedir (Marşap, 1996:119).

Muhasebe mesleğinin "çalışma alanı, Ülkemiz ve uluslararası ekonomi alanıdır. Her ekonomi alanında olduğu gibi, muhasebenin çalışma alanına giren her ekonomik olay ve işlemde *taraf* ya da *taraf*lar bulunmaktadır. Çalışma alanında çalışma sırasında ortaya çıkan tarafların tutum ve davranışları olumlu ya da olumsuz olarak muhasebe mesleğini yakından etkilemektedir".

Ülkemizde muhasebe mesleği yıllardır , kamuoyunda vergi hesaplaması yapılan sıradan bir meslek olarak görülmüştür. Ancak meslek mensupları, vergi hesaplama dışında işletme ile ilgili tüm muhasebe bilgi sistemini kuran ve kullanan meslek sahibi kişilerdir. Bu nedenle muhasebe mesleği bir düşünce çabasıdır (Kurt, 2020:43).

Ülkemizde, “ekonomik denetim düzeninin kurulmasında ve başarıya ulaşmasında muhasebe mesleğinin rolü büyüktür. Ülke çapında ekonomik denetim düzeninin sağlanabilmesi ve kayıt dışı ekonominin önlenmesi için *Muhasebe Denetimi* fonksiyonunun gerçekleştirilebilmesi ve yaygınlaştırılması muhasebe mesleği ile sağlanabilmektedir.

Muhasebe mesleği, özellikle kalkınma sürecindeki ülkeler için gerek kaynakların belirlenmesinde güvenilir bilgiyi sağlayacak tek unsur olması, gerekse ülke çapında denetim fonksiyonunu yaygınlaştırabilmenin tek yolu durumunda bulunması nedeniyle üzerinde önemle” durulması gereken bir müessesedir.

Muhasebe mesleği, “bilgi ve yeterliliğin yanında bazı moral değerlerini de içine alan bir meslektir. Muhasebe mesleği ülkemizin ekonomik sistemini oluşturan özel sektör ve kamu işletmelerinin muhasebe ve denetleme faaliyetlerinin yasalara, kurallara, ilkelere ve yöntemlere dayalı olarak tarafsız, nesnel, sır saklayan ve güvenilir bir tutumla yerine getirilmesini sağlayan bir iş alanıdır”. (İbiş, 2002:134)

Ülkemizde muhasebe uygulamaları uzun yıllar vergi muhasebesi anlayışı içinde yürütülmüş ancak 20. yüzyılda gerek ülkemizde gerekse dünyada hızlı ekonomik büyüme, artan rekabet ve iş ilişkilerinin ulusal sınırları aşması muhasebeye bir yönetim aracı olarak bakma bilincini getirmiştir.

Ülkemizde muhasebe eğitimi ve uygulamalarında ve hatta vergi yasalarının hazırlanmasında yabancı ülkelerden esinlenilmiştir.

Finansal muhasebe uygulamaları ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Her ülkenin kendi koşullarını yansıtan muhasebe kural ve uygulamaları vardır.

Ülkemizde muhasebe uygulamalarının mevcut yapısını belirleyen ve gelecekteki uygulamaları şekillendirmesi beklenen önemli faktörler aşağıdaki gibidir. (Arıkboğa, 2016, s.8):

Ekonomik yapı,

İşletme türleri,

Vergi kanunları,

Sermaye Piyasası Kurulu (SPK),

Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB),

Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK)

Türkiye’de muhasebe mesleği, “Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana iktisadi gelişmelerin ortaya çıkardığı ihtiyaca uygun bir biçimde gelişme göstermiştir. Ülkemizde sanayileşme arttıkça muhasebeye duyulan ihtiyaç da artmıştır. Muhasebe mesleği, işletme ile ilgili ihtiyaç duyulan finansal nitelikteki bilgileri üretilen raporlar aracılığı ile ilgililere sunmanın yanında ekonomik, sosyal ve teknolojik alanlardaki gelişmeleri de takip etmek zorundadır”. (Bilginoğlu, 1994:177)

Ülkemizde muhasebe “meslek mensuplarının en çok yakındıkları konulardan biri de değişik finansal tablo kullanıcıları için çok sayıda finansal tablo hazırlama gerekliliğidir. Bu yakınma genellikle yasal finansal tabloların işletmelerin gerçek finansal durumlarını ve faaliyetlerinin gerçek sonuçlarını yansıtmamasından ve bu nedenle de gerçek finansal bilgiye ancak muhasebe dışı ek işlemlerin yapılmasından sonra üretilen bilgilerden ulaşılmaktadır.

Uluslararası Muhasebe Standartları’nın finansal tabloların hazırlanmasında kullanılacak muhasebe standartları olarak hayata geçirilmesi muhasebe dışı ek işlemlere duyulan gereksinimi ortadan kaldıracak” ve muhasebe meslek mensuplarının üzerinden önemli bir iş yükünü alacaktır.

Ülkemizde, Vergi Kanunlarından kaynaklanan ve mükelleflerin vergi ödeme işlemi dışında vergi dairesine sunmakla yükümlü oldukları çeşitli (Ba Bs vb) formlarda muhasebe meslek mensuplarının iş yükünü çok arttırmaktadır.

30-Muhasebe Meslek Mensubu

İşletmelerde “faaliyetlerin ve işlemlerin sağlıklı ve güvenilir bir şekilde işleyişini sağlamak ve kaydetmek, faaliyet sonuçlarını ilgili mevzuat çerçevesinde denetlemek, değerlendirmeye tabi tutarak gerçek durumu işletme ile ilgililere tarafsız bir şekilde sunmak görevlerini yerine getiren, yüksek mesleki standartlara sahip, topluma karşı sorumluluk duygusu ile hareket eden ve bu kapsamda 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu’nun 2/A ve 2/B maddelerinde yazılı işlemleri yapan, aynı kanununun 4,5 ve 9. maddelerinde belirtilen genel ve özel şartları taşıyanlara **Muhasebe Meslek Mensubu** denilmektedir.

Yasal düzenleme çerçevesinde, muhasebe meslek mensupları günümüzde iki gruba ayrılmaktadır”. Bunların yasal ünvanları;

Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavir (SMMM ve YMM) dir.

31-Muhasebe Mesleği ve Mensubunun Ekonomik Hayattaki Yeri ve Önemi

Ekonomik ve sosyal hayattaki gelişmeler sonucu tarihsel süreç içinde özel sektörün ekonomide ağırlığının hissedilmesi ile muhasebe mesleği devlet muhasebeciliğinden sektör muhasebeciliğine doğru geçiş yapmıştır. “Bu geçiş, aynı zamanda mesleğin bağımsız olması gerektiğini de ortaya çıkarmıştır. Muhasebe mesleğinin sosyal sorumluluğu, daha çok devletle özel sektör arasında denge sağlama görevinin üstlenilmesine neden olmuştur (Marşap, 1996:120).

Muhasebe mesleği, ekonomik, sosyal, finansal ve teknolojik alanlarda ortaya çıkan değişimlerle birlikte artan oranda önem kazanmaya başlamış ve günümüzde toplum ve ticaret hayatı içinde oldukça etkili bir konuma gelmiştir (Akbulut,1999:125).

Tarih boyunca muhasebe mesleği, tüm kültürlerde önemli rolü olan bir meslek olarak görülmüştür. Günümüzde pazar ekonomilerine ilerleyen dünyada, uluslararası yatırımlar ve faaliyetler arttıkça, meslek mensuplarının da daha geniş tabanlı global bir bakış açısına sahip olmaları gerekmektedir (Tükenmez, Kutay, 1998:442).

Muhasebe meslek mensubu, işletme ile ilgili tüm tarafların ihtiyacına uygun bilgiyi üretirken sosyal sorumluluk duygusu ile hareket etmek zorundadır. Çünkü muhasebe meslek mensubu muhasebe aracılığıyla ürettiği ve finansal raporlarla sunduğu bilgilerden dolayı sadece ilgili taraflara karşı değil aynı zamanda toplumun tüm kesimine karşı sorumludur. Ekonomik kaynakların dağılımı açısından üretilen finansal bilgiler büyük öneme sahiptir. Raporlanan finansal bilgilerin bilinçli olarak ya da bilmeyerek hatalı olması ekonomik kaynakların haksız dağılımına neden olabilir. Nasıl ki tıp alanındaki bir uygulama (corona virüs aşısı) toplum sağlığını doğrudan etkiliyorsa, muhasebe tarafından üretilen ve raporlanan finansal bilgilerin niteliği de toplum ekonomisini doğrudan etkilemektedir (Marşap,1996:120).

Bu nedenle muhasebe mesleği önemli bir mesleki sorumluluk taşımaktadır.

Ekonomide ve iş hayatında kişilerin neden oldukları suç oranları giderek artmaktadır. Kişiler ve kurumlar arasındaki ekonomik ve ticari anlaşmazlıklar, çalışanların yaptıkları hata ve hilelerin ait oldukları işletmelere verdikleri zararların önemli tutarlara ulaşması, işletme tepe yönetiminin diğer işletme ilgililerini önemli oranda yanıltmaları bu mesleğin önemini artırmaktadır (Bozkurt, 2000:56)

Çok iyi bilindiği gibi, gelişmekte olan ülkelerin temel ekonomik sorunlarından biri de kayıt dışı ekonomisinin olmasıdır. Kayıt dışı ekonomi, kayıtlı ekonominin rakibidir. Birisi büyürse diğeri küçülür. Bu itibarla, ülke içinde gerçekleşen bütün ekonomik faaliyetlerin belgelendirilmesi ve kayıtlara geçirilmesinin sağlanması zorunludur. Bu zorunluluk hem mal ve hizmet hareketliliği hem de bu konuda yapılan ödemeler için geçerlidir. Ekonomik hayatta dolaşan çek ve senetlerin kayda alınması bu bakımdan önemlidir.

Kayıt dışı ekonominin önlenmesi sadece yasal düzenlemelerle gerçekleşemez. Bu sorunun çözümünde denetim de önemli rol oynamaktadır. Kayıt dışı ekonominin önlenmesinde ve bütün faaliyetlerin kayıtlara alınmasında muhasebe meslek mensuplarına önemli görevler düşmektedir.

Muhasebe meslek mensupları daha etkin görevler yüklendikçe, bir taraftan tüm ekonomik faaliyetler kayda alınabilecek diğer taraftan Devletin denetim gücünün daha verimli alanlarda kullanılması ve sonuçların kısa sürede alınması sağlanacaktır .Ayrıca meslek mensupları ile mükellefleri arasındaki ihtilaflar asgariye inecek ve Devletin üzerindeki vergi inceleme yükü önemli ölçüde hafifleyecek, vergi

kayıp ve kaçağında azalma olacak ve vergi dairesine kayıtlı vergi mükellefi sayısının artırılmasında tam başarı sağlanacaktır.

Ekonomide başarılı kararlar almak ve uygulamak, o ekonomideki kayıt sisteminin ve verilerin doğru olması ile mümkündür. Ekonomik olayların kayıtlara aktarılması ise bu konunun uzmanı olan muhasebe meslek mensuplarının görevidir. Bu meslek mensupları ne kadar iyi yetişmiş olursa, kayıtlar da o derecede güvenilir olacaktır. Muhasebe meslek kanununun yürürlüğe girmesi, örgüt organlarının oluşması ve yetkilerin verilmesi çok önemli gelişmelerdir. Bu aşamadan sonra meslek mensuplarının kayıt ettiği belgeler ve üretilen finansal bilgiler, devletin ekonomik konularda alacağı kararlarda” en önemli yol gösterici araç olacaktır.

4- ÜLKEMİZDE MUHASEBE MESLEĞİ İLE İLGİLİ İLK VE TEMEL YASAL DÜZENLEME

İngiltere 1870, “Fransa 1881, ABD 1886 , Hollanda 1895, Almanya 1899, İsviçre 1941, Arjantin 1945, Brezilya ve Meksika 1946, Hindistan 1949, Japonya 1949, Yunanistan 1950, Nijerya 1955, Mozambik 2008 yıllarında mali müşavirlik ve muhasebecilik mesleğini yasayla düzenlemişlerdir. Ülkemizde ise, batılı anlamda ve ülke ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir mesleki örgütlenme, geçmişteki bütün çabalara rağmen, 1989 yılına kadar gerçekleştirilememiştir”.

Cumhuriyet döneminde ise Türk Ticaret Kanunu muhasebe mesleğinin oluşumunda öncü bir nitelik taşımıştır.

1989 yılında yürürlüğe giren 3568 sayılı Muhasebe Meslek Kanunu, muhasebe mesleğinin hukuki temelini oluşturmaktadır.

1989 tarihli Muhasebe Meslek Kanunu ile bağımsız dış denetleme ile ilgili yasal düzenlemeler, Türkiye’de muhasebe düzeninin oluşması, doğru ve samimi mali tablolar düzenlenmesi yolunda atılmış önemli adımlardır (Yücel, 2014, s.12).

Muhasebe Meslek Kanunu’nun amacı, “işletmelerde faaliyetlerin ve işlemlerin sağlıklı ve güvenilir bir şekilde işleyişini sağlamak, faaliyet sonuçlarını ilgili mevzuat çerçevesinde denetlemeye, değerlendirmeye tabi tutarak gerçek durumu ilgililere ve resmi birimlere tarafsız bir şekilde sunmak ve yüksek mesleki standartları gerçekleştirmek üzere mesleğe yasal unvan kazandırmak” ve örgütlenmesini sağlamaktır.

5. COVID 19’UN MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ MESLEKİ FAALİYETLERİNE ETKİLERİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK ARAŞTIRMA

Söz konusu bu çalışma pandemi sürecinde tam kapanma / kısmi kapanma ortamında kısıtlı imkanlarla gerçekleştirilmiştir. Toplam 72 SMMM meslek mensubuna ulaşılmıştır. Kuşkusuz anakütle olarak Türkiye de 111.404 adet meslek mensubu ve İstanbul’ da 45.477 adet meslek mensubundan örnekleme yoluyla daha çok meslek mensubuna ulaşılarak bu tarz bir çalışma yapılabilir. Fakat pandemi ortamında dar bir kapsamda kısıtlı imkanlarla gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sonuçlarına, yılların kazandırdığı şahsi mesleki bilgi ve tecrübelerimizde dahil edilmiştir.

Tablo 1-Cinsiyet Faktörü Esas Alınarak Yapılan Frekans ve Yüzde Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Erkek	56	78	78
Kadın	16	22	22
Toplam	72	100	100

Ankete katılanların %78’i erkek (56 kişi), %22’si ise kadındır.

Tablo 2-Yaş Faktörü Esas Alınarak Yapılan Frekans ve Yüzde Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
25-31 Yaş Arası	15	21	21
32-40 Yaş Arası	14	19	19
41-49 Yaş Arası	24	33	33
50 Yaş ve Üzeri	19	27	27

Toplam	72	100	100

Ankete katılanların %21'i (15 kişi, %19'u (14 kişi) 32-39 yaş arası, %33'ünü (24 kişi) 41-49 yaş arası, %27'sini (19 kişi) 50 yaş ve üzerini oluşturmaktadır.

Tablo 3-Öğrenim Durumuna Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Yüksekokul	14	19	19
Fakülte	41	57	57
Yüksek Lisans	17	24	24
Toplam	72	100	100

Katılımcıların %19'unu (14 kişi) yüksek okul mezunu, %57'sini (41 kişi) fakülte mezunu, %24'ünü (14 kişi) yüksek lisans mezunudur.

Tablo 4-Hizmet Süresine Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
1-5 Yıl	11	15	15
6-10 Yıl	17	24	24
11-15 Yıl	14	19	19
16 ve Üzeri Yıl	30	42	42
Toplam	72	100	100

Katılımcıların %15'ini (11 kişi) 1-5 yıl hizmeti olduklarını, %24'ü (17 kişi) meslekte 6-10 yıl arası, %19'u (14 kişi) 11-15 yıl hizmetleri olduklarını, %42'si (30 kişi) hizmetlerinin 16 yıl ve üzeri olduklarını bildirmişlerdir.

Tablo 5-Meslek Elemanlarının Covid-19'dan Etkilenme ile İlgili Frekans Analizi

	Evet	Yüzde	Hayır	Yüzde
1-Covid-19 Döneminde İş Yükünüzde Bir Artış Meydana Geldi Mi?	66	92	6	8
2-Covid-19'un Muhasebe Mesleğini Olumsuz Yönde Etkilediğini Düşünüyor Musunuz?	70	97	2	3
3-Covid-19 Döneminde Mesleki Faaliyetlerinizi Gerçekleştirirken Sorunlar Yaşadınız Mi?	66	92	6	8
4-Covid-19 ile İlgili Alınan Tedbirlerin Yeterli Düzeyde Olduğunu Düşünüyor Musunuz?	15	21	57	79
5-Covid-19'un Psikolojik Olarak Olumsuz Yönde	70	97	2	3

Etkilediğini Düşünüyor Musunuz?				
6-Covid-19 Nedeniyle Ücretlerinizin Tahsilinde Gecikmeler Yaşadınız Mı?	65	90	7	10
7-Covid-19 Nedeniyle Çalışma Saatlerinde Değişiklik Oldu Mu?	40	56	32	44
8-Covid-19 Nedeniyle Ofis Ortamında Çalışırken Güçlükler Yaşadınız Mı?	33	46	39	54
9-Covid-19'dan Olumsuz Etkilenen Elemanınız Oldu Mu?	19	26	53	74
10-Covid-19 Nedeniyle İşten Ayrılan Personeliniz Oldu Mu?	10	14	62	86
11-Covid-19 Nedeniyle İş Yerinde Esnek Çalışma Programı veya Dönüşümlü Çalışma Programı Uygulayabildiniz Mi?	56	78	16	22
12-Covid-19 Nedeniyle İş Yerinizde Can Kaybı Yaşadınız Mı?	9	13	63	87
13-Covid-19 Nedeniyle Resmî Kurumlardaki İşlemlerinizde Zorluklar Yaşadınız Mı?	61	85	11	15
14-Covid-19 Nedeniyle Müşterileriniz ile İletişim Kurmada Güçlük Çektiniz Mi?	57	79	15	21
15-Covid-19 Nedeniyle	49	68	23	32

Faaliyetine Son Veren Firmanız Var Mı?				
16-Covid-19 Nedeniyle Uygulanan İşten Çıkarma Yasasını Doğru Buluyor Musunuz?	31	43	41	57
17-Covid-19 Döneminde Yeni Mükellefiniz Oldu Mu?	51	71	21	29
18-Covid-19 Nedeniyle Mükelleflerin Vergisel Yükümlülüklerinde Yeterince Kolaylık Sağlandı Mı?	26	36	46	64
19-Covid-19'un Türkiye ve Dünya'da Ekonomi Üzerindeki Olumsuz Etkisinin Uzun Süreceğini ve Bu Etkinin Önümüzdeki Zaman Diliminde Daha Belirgin Olarak Ortaya Çıkacağını Düşünüyor Musunuz?	62	86	10	24

Meslek mensuplarının %92'si Covid-19 döneminde iş yüklerinin arttığını,%97'sinin mesleklerinin olumsuz yönde etkilendiklerini, %92'si mesleki faaliyetlerini gerçekleştirirken sorun yaşadığını , %79'unun alınan tedbirlerin yeterli olmadığını düşündüklerini, %97'sinin pandemi döneminde psikolojik olarak olumsuz etkilendiklerini söylemişlerdir. %90'ının ücretlerini zamanında alamadıkları, %56'sı çalışma saatlerinin değiştiğini, %54'ü ofiste çalışırken çeşitli zorluklar yaşamadıklarını, %74 ise elemanlarının olumsuz etkilenmediğini bildirmiştir. %86'sı işten ayrılan elemanlarının olmadığını,%78'i iş yerinde esnek çalışma programı uyguladıklarını,%87'si ise iş yerinde bir can kayıplarının olmadığını,%85'i resmi kurumlarla olan ilişkilerinde zorluklar yaşadıklarını,%79'u müşteri ile iletişim kurmada çeşitli sıkıntılar çektiklerini, % 68'i faaliyetlerine son veren firmaları olduklarını , %57'si ise pandemi döneminde işten çıkarmalarını doğru bulmadıklarını, %71'i bu dönemde mükellef sayısında artış olduğunu, %64'ü mükelleflerinin vergisel yükümlülüklerinde herhangi bir kolaylığın sağlanmadığını, %86'sının ise Türkiye ve Dünya ekonomisinin olumsuz etkilendiğini ve olumsuz etkinin uzun süreceğini belirtmişlerdir.

Serbest Meslek Erbabı olması nedeniyle belli bir mesai saatine bağlı olmaksızın çalışan meslek mensuplarının COVID-19 süresince mesai saatlerinin daha da arttırdığı bu araştırma ile ortaya konulmuştur. Müşterilerinin ilgili belgelerini teslim alarak onlar adına resmî kurumlara bildirim yapan ve bu işlemleri sonucunda gelir elde eden meslek mensuplarının pandemi sürecinde gerek belge toplama gerek kendi ücretini tahsil etme gerekse ilgili resmî kurumlara ulaşmada güçlük çektikleri görülmektedir. Bu durum devlet ve müşteri arasında iletişim ve iş birliğini sağlayan meslek

mensuplarının faaliyetlerinin sürekliliğini olumsuz yönde etkilemiştir. Yaşanan bu olağanüstü süreç meslek mensuplarının mevcut müşterilerinin işletmelerini kapatma kararı vermesi ile onları karşı karşıya bırakırken diğer taraftan yeni müşteri elde etmek için ek performans göstermelerini de zorunlu kılmıştır. 2020 Mart ayından itibaren yaşanan bu küresel sağlık krizinin uzun vadede etkilerinin devam edeceğini düşünen muhasebe meslek mensuplarının faaliyetlerini tam ve zamanında yerine getirebilmeleri adına kamu düzenlemelerine ihtiyaç duyulacağı düşünülmektedir.

Araştırma sonucundan meslek mensuplarının, Covid-19 sürecinde %97'si gibi yüksek bir oranda mesleklerinin olumsuz etkilenmesi ile aynı oranda kişisel olarak psikolojik açıdan negatif yönden de etkilendiği gözlenmektedir.

Meslek mensuplarının kendi ve ailelerinin sağlıklarını düşünmeleri ve mesleğini icra etmesi için mesleki sorumluluklarını yerine getirmesi zorunluluğu, meslek mensubunu .iki önemli konu arasında bırakmıştır.

Dolayısıyla Covid-19 sürecinde meslek mensuplarının ilgili konularda yapılacak araştırmaların akademisyenler tarafından dikkate alınarak, benzer çalışmalarla anket sonuçlarını desteklemeleri, raporları meslek odaları ile paylaşarak gerekli önlemleri almaları, dijital sürecin pandemi ile birlikte hızlanan günümüzde özellikle kurumlarla iletişimde kolaylık sağlanması için çözüm yolları bulunması, meslek mensuplarının dijital ortamda dijital çağ olarak ifade edilen günümüzde bu konuda meslek odalarınca seminer ve eğitimlerle desteklenmeleri önerilmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırma, Covid-19'un muhasebe meslek mensuplarının mesleki faaliyetlerini yerine getirirken karşılaştıkları güçlüklerin belirlenmesi amacıyla kısıtlarla çevrili tam kapanma/yarım kapanma dönemlerinde yapılmıştır.

Covid-19 tüm dünyada hem pazar ekonomisini hem de sokak ekonomisini etkilemiştir. Bu pandemiden muhasebe meslek mensupları hem kişisel hem de mesleki açıdan etkilenmiştir.

Çalışmamız sonuçlarına göre:

- Meslek mensuplarının tamamına yakını;
 - iş yükünün arttığını,
 - mesleklerini yapamaz duruma geldiklerini,
 - ücretlerini zamanında almadıklarını,
 - psikolojik olarak olumsuz etkilendiklerini,
- İş ve çalışma ortamı ile ilgili olarak meslek mensuplarının çoğunluğunun;
 - çalışma saatlerinin değişmesi sonucu verimliliğin düştüğünü,
 - Çalışanlarının işten ayrılma ile karşı karşıya kaldıklarını ve bunun sonucu olarak iş güvenliğinin bozulduğunu,
 - yakın çalışma içinde oldukları resmi kurumlarla ilişkilerinde zorluklarla karşılaştıklarını,
 - İş ve faaliyetlerini kısmen veya tamamen bırakmak zorunda kaldıklarını,

alaşılmış bulunmaktadır. Çalışmamız Covid-19 salgınının tüm Dünya'da olduğu gibi Ülkemizde de; her sektörde oluşan sorunlara benzer sorunların , muhasebe meslek mensupları arasındada yaşanmakta olduğunu göstermektedir. Reel sektör ve üretim sektörlerinde yapılan devlet yardımlarının hizmet ve serbest meslek sektörlerini de içine alacak şekilde genişletilmesi, meslek mensuplarının bu sorunları kısmen de olsa çözecektir.

Ülkemizde muhasebe mesleği, bu mesleği seven mensuplar tarafından, mesleğin uygulanma sürecinde yaşanan çeşitli sorunlara rağmen, özverili ve istikrarlı bir şekilde yürütülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akbulut, Y. (1999), "Muhasebe Ahlakı Kriterleri ve Muhasebe Mesleği Üzerine Bir Araştırma", MÖDAV-Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Sayı:1, İstanbul.
- Akışık, O. (2005) , "Muhasebe Mesleği ve Meslek Ahlak Kuralları", Türmob Yayınları, Ankara.
- Arıkboğa, D.(2016), "Finansal Muhasebe", 4.Baskı, Der Yayınları, İstanbul.
- Balcı, E . (2021), Dijital İşletme Yönetimi ve Yapay Zeka, Editör: Dr. Selda Özbey, Bölüm Adı: "Dijital İşletmelerde Muhasebe", Detay Yayıncılık, 1.Baskı,No:1301, Şubat, Ankara.
- Başaran, C. (2001), "Evrensel Muhasebe Standartlarına Doğru.....", Mali Çözüm Dergisi, İstanbul SMMM Odası Yayını, No:57.
- Bekçi, İ. (2006), "Muhasebe Meslek Mensuplarının Stres Düzeylerinin Ölçümüne Yönelik Bir Araştırma", MÖDAV-Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Cilt:8 Sayı:2, Haziran, İstanbul.
- Bilginioğlu, F. (1994), "Değişen Koşullarda Muhasebe Mesleği", İstanbul Üniversitesi Yönetim Dergisi, İstanbul, Ocak.
- Bozkurt, N. (2000), "Muhasebe ve Denetim Mesleğinde Yeni Bir Alan, Adli Muhasebecilik " , Yaklaşım Dergisi, Sayı:94.
- Ergun, Ü. (1999), "Muhasebe Mesleğinde Toplam Kalite Yönetiminin Gerekliliği", MÖDAV-Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Sayı:2, İstanbul.
- Ertaş, F.C. (2016), "İşletmelerde Muhasebe Organizasyonu", 4.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- İbiş, C. (2002), "Bilgi Çağında Muhasebecilik Mesleğinin Geleceği ve Yeni Muhasebeci Kimliği", XVIII. Türkiye Muhasebe Kongresi, Türmob Yayınları, İstanbul.
- Köseoğlu, G. (2020) , " Mali Müşavirler ve Muhasebecilerin Örgütsel Bağlılık Düzeylerinin Demografik Faktörler ile İlişkisi: İstanbul'da Bir Uygulama", ACU International Journal of Social Sciences, , Vol:6, Issue:1.
- Kurt, T. (2020), "Muhasebe Meslek Elemanlarının (SM,SMMM,YMM) Mesleki Faaliyetlerini Yerine Getirmede Karşılaşılan Sorunlar: İstanbul Başakşehir ve Bahçelievler İlçelerinde Bir Anket Çalışması", İst. Esenyurt Üniversitesi, SBE,İşletme ABD, İşletme Yönetimi Bilim Dalı , Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- Marşap, B. (1996), "Muhasebe Mesleği Fonksiyonları ve Meslek Mensuplarının Nitelikleri", Yaklaşım Dergisi, Sayı:37.
- Tükenmez, M . , Kutay, N. (1998) , "Muhasebe Eğitiminde Meslek Ahlakının Yeri ve Önemi", Manisa Celal Bayar Üniversitesi İİBF, Yönetim ve Ekonomi Dergisi, Sayı: 4.
- Yücel, A. T. (2014) , "Genel Muhasebe", 3.Baskı, İstanbul.